

ZINEMA

ON THE BEACH (“*La hora final*”).—Onelaxe asi zen bertso-kantari Xenpelar, orain eunen bat urte, sermoi eder bat entzun ondoren :

Nere kristabak birian dator
Azken juizioko eguna,
Jakiña dago begien bistan
Ikusi biar deguna.
Josafat'eko zelai santuan
Tronpeta-soñu illuna :
Galduak pena eramango du,
Justuarentzat fortuna.

Eta bereala azaldu zizkigun, itz labur eta zorrotzez, gertakari larri orren aurretik zeru-lurretan agertuko diren seiñale arrigarriak. Leenago ere, euskal-literaturaren aurrenetan, zenbait bertso bizi utzi zizkigun Detxepare'k gai onezaz. Onek, ordea, apaiza izanik —zertxobait aazturik bazeukan ere bere izaera agitz bestelako neurtitzak egin zituenean—, etzuen besteren itzik entzun bear, bera baitzen prediku-lekuaren jabe.

Gaur, elizkoia eztenak ere entzun ditzake orrelako sermoiak ka-lean edo zineman bertan, eta elizan baiño maizago agian. Gisa orretako predikua, eta luze xamarra aukeran, da goien aipatu dugun Stanley Kramer'en film au.

Munduaren bukaera eta azken juizioa, beste gauza askoren antzera, aldatuxe dira itxuraz Xenpelar'en alditik egungo egunera. Inoiz edo bein bai, baiña urte luze ugarien buruan nolana ere, gertatu bear zuen gertakaria zen ori ordukoentzat. Eta aitzindari nabarmenak, zeru-lurretako naaste ikaragarriak, izango zituen.

Orain, berriz, geure ondoan ez ezik, geuregan daramagu eriotza, eta nork bereaz gaiñera, gizaki guziena. Azken oni iges egingo zioten-

lakoan bizi ziren leen geientsuak eta gaur, erabateko eriotz-bidea eskuetan dugun ezker, uste orretan ere ezin egon. Iritsi zaigu, urte gutxiren buruan, arestian, atzo goizean esateko, Bertrand Russell'ek ikusten zuen aldi atsegin ura: "Lur-gaiñean uranio geiegirik ezin arki ditekean ezker, beldur izatekoa da ez ote litzaigukean aituko giza-arraza zearo akabatu baiño leen. Hidrogenoaz balia alba gindez, ordea, itsasoan ain ugari izanik, arrazoizkoa litzake gizonak bere burua ilko lukeala uste izatea, gaiñerako beste pixti otxanagoen onerako" (1).

Eta ezta, dirudienez, zerurik ez lurrik ikaratuko garaiz oar gai-
tezen gure azken-orduaz. Aski izango omen da, diotenez, norbaitek —eztakigu nor— botoi kaxkar bat estutzea edo urrutizkin bat eskuetan artzea. Urrutizkin polit orren erretratoak ere, lasaiago bizi gaitezen noski, zabaldu dituzte batzuek. Beste aldekoek eztute txintik atera, baiña eztira botoi-faltan egongo.

Giza-arrazaren illunabar tristea pintatu digu Stanley Kramer'ek film onetan. Botoiren bati eragin diote asi baiño leen, dei egin du norbaitek urrutizkiñen baten bidez. Australia-aldean gelditu diren ondarrak eztute bonba-eztandarik entzun, eztute zeruraiño dijoan ontto-itxurako gar-odeirik ikusi. Betiko gisan bizi dira, kafe eta gasolina-eskasia gora-beera. Baiña, radio berritsuak ixildu-ala, sumatu dute auzokorik eztutela, ez aldamenekorik ez urrutikorik. Ezta etorkizunik ere, aizeak lasterrago edo geldiago, gogoak ematen dion bezala, dakarren eriotza baizik.

Ausardia bear du gaia bera aipatzeko eta leenago ere erakutsi du S. Kramer'ek eztela zenbait bezain beldurtia. Beste alde batetik, gai ori erabiltzeko era ezta agian berebizikoa. Lau-bost lagunen joan-etorrietan mugatzen duelarik —oiñarri izan duen N. Shute'ren liburua orrela moldatua arkitu duelako, bear bada—, esan diteke berez duen indarrari zerbait ostu diola. Baditeke gaiñera guk guzian illetetan ikuskizun dotoreagoak ikusi eta soñu erdiragarriagoak entzun nai izatea. Nor bere il-oean, berriz ustuko eztuen oean, etzaten denean bezalatsu izango da, ordea: ezta tronpeta-soiñurik entzuten, zerua pixkaren bat dardaratzea nai bagendu ere.

Dei bat egiten digu film onek —dei bat da, obeto esan, film osoa— zorigaitz beltz ori guzian artean gugandik alden dezagun. Zer egin, ordea, zuk eta nik, irakurle? Ez omen dute fisikoeek lanbide itsusi orretan eskurik sartu nai, baiña norbait ari da lanean: igeltse-roak ala ikazkiñak diren eztakit. Gobernariak, jakiña, goramenez bete dute gure S. Kramer, naiz Washington'en naiz Mosku'n, baiña aspaldixko ikasi genduen jende oriek, zenbat eta pakezaleago ager,

(1) *Human Knowledge. Its Scope and Limits*, London 1948.

orduan eta beldurgarriago izaten direla. Gobernari ez-tiren pakezaleen billerak ere ez-tira, ausaz, aski: aise biurtzen baitira gerrazale amorratu: Einstein lekuko, oraingo bonben aita delakoa. Egin, beti bezala. otoitz egin diteke. Eta elegoke gaizki Malakias doatsuaren igerkizunak irakurtzea, iñon arki baditezke. Bospasei Aita Santu gelditzen omen zaizkigu oraindik, esaten didatenez, azken juizio aurretik. Luzaroan bizi ditezela!

* * *

IL GENERALE DELLA ROVERE.—Iru pekatari ezagun ikusten ditugu obe-bidean film mingots bezain pizkarri onetan. Ona, beraz, dakarkigun ikasbidea: eztago gizonaz etsitzerik, zein ere galdua dirudien ondandian barrena. Orrelakorik ikusiak giñan leenago ere, baiña ez gera berealakoan ikustez aspertuko. Gutxitan mintzen baitu aoa maizegiko goxoak.

Bertoni alprojaren salbazioa ikusten dugu aurrenik, eta ipuia ezta zearo asmatua. Trapukerian dabil jeneral-seme au, itz adiña gezur dariola, alemanek il berria duten jeneralaren lekuan, nai badu eta nai ezpadu, ipintzen duten artean, giltzapean dauzkaten Bertoni'ren erritarrak sala eta sal ditzan. Baiñan Fortebraccio della Rovere'ren izen-deiturez jabetu den orduko, eta ezta arritzeko orien'pisu astuna nabaitzea, zerbait aldatzen da gure arlotearen barruan. Asten da salataritzan leenbiziko artan, gogo onez edo gaiztoz, baiña ari-ala gero eta zaillago zaio egotzi dioten egiteko zikiña. Eta bere oiñez eta oldez abiatzen da eriotzara beste zenbait italiarren ondotik goizalde laiñotsu batean. Kontzientziaren eragiñak badu noski zer ikusirik orretan: baita ere ordea gezurretan artzen duen izenaren ederrak. Beti baita gizona bere nagian eta ustelean, Jainkoari eskerrak, itxura jakiñik eztuten ametsen mirabe.

Roberto Rosellini dator urrengo. Lur jorik ikusten genduen azken urteetan, saio adiña uts egiten ezkontzan eta zineman. Eta orain, burua jasoko zuela uste zuenik etzagoenean, zorionezko mugidaren batek itzularazi du gaztetango gaietara, il zorian dagoen agurea aurtzaroko oroitzapenetara bezala. Eztu bear bada gauza berririk agertu, baiña esan digunak, entzuna bagenduen ere, berriz esatea merezi zuen.

Vittorio de Sica, azkenik. Aspertuxe, gogaituxe eta are nazkatuxe genduzkan aterraldirik gabe ikusten genizkion ergelkeriekin. Nola izan zitekean komeriante baldan ori arako bi film gailen aien gidaria? Oraingoan beintzat, Bertoni-della Rovere'ren itxuran ikusitakoan, barka dakizkioke zenbait pekatu larri sarriegi agertu zaigun txoriburu puztu ari.

Eztu Rosellini'k *sine ira et studio* kontatu bere ipuia. Gerrateko griñak, gorrotoa artean dela, bizirik daude film orretan. Eztago bestela aurren ikusi dugun Dmytryk'en "The Young Lions"-ekin ("El baile de los malditos", emen) berdintzea besterik. Dmytryk'en lanak ezta aitzakiarik: itzaldi bikaina egiten digu gizatasunezko lokarriak edozein etsakeri baino etengaitzagoak direla adierazteko. Otx-antzekoa, ordea, Rosellini'ren mintzaera urduriaren aldean. Ezta otzik nabaitzen onek lau arrastoren bitartez erakusten digun 1944-eko Genova'n; zakar-pillaz, krakaz, izuz eta naigabez orakatua agertzen digun iri artan.

L. MITXELENA.

